

J E L E N K Ö R.

67. szám.

Pest szerda augustus 21dikén.

1833.

Foglalat: Magyarország (RRink orsz. tanácskozás a' fáészásról; FFink csehorsz. utjának folytatása; pesti vakok; sz. István ünnepe Budán 's országsszerte; kir. kam. tudósítások; szegedi lyceum 's gymnasium; debreczeni vásár; jöltevők). Anglia (a' felső 's alsóház ülései aug. 1—6ig; portugáli legújabb történetek 's azokról elmélkedés, a' Lissabon bevételét tárgyazó esetek 's t. más). Franciaország (a' francia journalok vitatkozó eszméletei a' portugáli jegyről; Mauseille, Saint-Cyri katona-iskola 's t.). Portugália (különbféle hírek az új kormányról; hova fordul Miguel? Cordova 's t.). Elegy. Gabonaár. Pénzkelet.

MAGYARORSZÁG.

Pozsony. Folytatólag a' fáizásról szóló s'nak többi részeit, azok az aug. 13—14-kén tartott ülések határozati után következők: Hol az uraságnak annyi erdeje van, hogy abból erdei szabályok sérelmi nélkül épület-fákat is adhat el, illyeseket jobbágyinak folyó áron tartozik adni, de egyedül saját használatukra. Hol a' plebánusok és iskola-tanítók szokás vagy egyezés szerint eddig szabad fáizással birtanak, azt ezután is megtarthatják. Makkolásért az uraság erdejében a' jobbágy saját helysége határában és saját szükségére nem pedig kereskedésre minden darab sertéstől 6 krral kevesebbet fizet mint más idegen; Temes, Torontal és Krassó megyékben pedig az eddigi szokáshoz képest minden nagyobb sertéstől 6 krt, kisebbtől 3 krt; végre alsó Slavoniában egy nagyobb darabtól 12 krt, középszerütől 9et, 's kicsinytől 6tot köteles fizetni. Eltitkolás esetén, azaz ha 10 darabnál titkon többet találna hajtani makkolásra, minden darabért a' mondott 10 számon felül két-tőztetett bért tartozik büntetésül fizetni. Az eddig előszámlált erdői javak 's haszonvételeken kívül se a' határbeli se pedig az azon kívüli erdőségekben többhöz a' jobbágynak jusa nincs, 's a' földes ur még határbeli erdejéből sem köteles szerszámokra, pálinka-főzésre, vagy kereskedésre jobbágyának fát kiszolgáltatni, valamint a' makk és gubacs-szedés is egyedül a' földes urnak saját és korlátozatlan jusához tartozik.

Felsőgink csehországi utjokat folytatólag Czihana, Theusing, Buchau, és Saazon keresztül aug. Sikán Theresienstadtba érkeztek, de itt Királyunk Ő Felsőge a' várbeli munkák megtekintése közben magát meghűtvén, a' más napra Ő porosz kir. Felsőgevel Lobositzban határozott összejövetelnek el kelle halasztatnia; 10dikén azonban

Felsőgink már ismét jobban érezvén magát fels. hitvesével együtt Lobositznak csakugyan elindultak.

A' pesti vakok intézetének nevendékei f. aug. 27ikén délután a' tek. megyeház nagy teremében tartandják nyilvános próbatételeket, mellyre minden ember 's műveltségbarát ezennel figyelmeztetve hivatalos.

Tegnap üllé teljes fénnel anyavárosunk Buda szent István első ap. Királyunk napját. Méltán tarthatja és szentelheti azt nemzeti ünnepként minden igaz Magyar, mivel e' nap évfordulati emléke Multunk 8 századi hatásának 's egybepontosító eszméltetője Jövendőnk 's utókorunk mi módon intézendő fejlődésének, hogy azok legyünk, a' mikké nagy őseink, hajdanunk 's az elhunyt 's jelen virágzó népek józan jeles példájoknál fogva lennünk kell sz. Hitünk szelid malasztu irányai, kegyes 's törvényszeres kormányunk boldogító vezérlete, 's nemzeti csinosodásunk szövétneki utmutatása szerint. Örök hálát érdemel azért minden vallásu honfeleinktől szeretett Országlónk azon dicső rendelete, mellynél fogvást a' két testvér magyar Hazában e' napot általányosan nemzeti ünneppé czímerezte 's magasította, e' napot t. i. mellyben keleti szilajságunknak az európai műveltség által szelidültét, nemzeti létünknek az európai nagy egyetemmel testvérültét, szittyai fajunknak a' keresztyénység üdvezítő törzsökébe oltatását és így az ezt követő polgárisodás (művészetek, mesterségek) által hajdankori sivatagságunknak e' vidám jelenre hajnalodtát örvendve ülljük. Megüllé Buda is szokott pompájával. Nehezen jelenik meg annyi nép egész esztendőszakon bármilly rendes ünnepre. Már korán reggel kezdi a' fiatal Pest anyjához (Budára) áltmenetelét harangzugás közben 's folytatja legalább is 8 óráig fogyatlanul, mert Pest nagy 's a' mondott 8 óraker már tömve vele a' vár-tér. A' sok vásári vendég szinte

nem örömet hagyja nézetlen e' díszlátványt, feltolong ó is a' zászlós czéhekkal, mert neki is kedves az egykori magyar sz. királyról 's keresztyén álladalmunk alapítójáról ájtatosan megemlékezni. Csupán tanuló ifjuság nem látszék az idén beállott szünnepjai miatt, másszor ez is megjelent volt 's ezernyi öles hosszú sorokban állta el a' vár fő utcája hosszát. A' várórség szinte kiállott, 's tisztelkedő sora méltóságos volt mint magyar gránátosaké 's üdvözlő háromszoros lövései pontosak mint nem tegnapi katonaké. A' városi polgár-katonaság magyar formaruhában menet közben mindenütt a' sz. király jobbjára előtt léptetett, közepett az egyházi rend külön öltözetű tagjai, világi 's katonai főfő tisztviselők hosszú sora; ha nem érintjük is a' buzgó népet, melly mindenütt olly vegyülten olly tömötten és még is olly rendesen ájtatoskodott inkább mint kíváncsilag számot nevelt. A' főtemplomban, hol a' sz. Jobbal megérkezett fényes menetnek m. Ócskay Antal püspök ur zengé az isteni szolgálatot, Feltinger István győri kánonok ur e' jeles alkalomhoz illő egyházi beszédet tartott magyarul és szívemelőleg, mire a' menet a' Zsigmond kápolnájába tért vissza, kellemes renddel valamint jött vala. A' meneti magyar énekeket Buda városa nyomatta volt ki számos példányban, 's a' nép között ingyen osztatta ki. Végzetül a' bástyafokokra szögezett álgjuk, 's a' kiállott sor-katonaság fegyverei ropogtanak zártiszteletül 's napdicsőítésül.

A' nagymélt. m. kir. udv. Kamara a' közelebb ellenörködő só-mázsamesterré nevezett makói sóperceptort Ekmayer Józsefet aradi só-tisztségi ellenörre; az ujvidéki mázsa-mestert Gruber Pétert komáromi ellenörködő mázsamesterré; az ó-becsei szál-tisztségnél volt ellenört Smidt Rupertet ugyan ottani szál-mesterré; az ipolysághi sómázsamestert Gyöngyövecs Ignácot pokovai ellenörködő mázsamesterré, végre a' pesti só-felügyelőségénél volt irnokot Lenhardt Jánost ipolysághi mázsamesterré nevezé ki, egyszersmind pedig ez utóbbi irnoki hivatalt végkép megszünteté. (Kir. k. tud.).

Szeged aug. 6-ikán: Fényes igazság az világszerre, hogy a' tudományok alapos megtanulására legczélirányosb legalkalmasb esz-

köz a' nemzeti nyelv. Tettleg bizonyíták ezt be a' szegedi lyceum bölcselkedéskarbéli fiatal választotti, e' lefolyt iskolaévi szorgalmikat azzal tetézvén, hogy minden e' karbéli tanulmány-tárgybéli nyilvános vitatásikat többnyire hazai nyelvünkön tarták a' szinte hazai nyelvü czímmel díszeskedő teremben. Tombola szívünk, midőn ifjaink a' természeti, történeti, bölcselkedési 's tudakossági tudományban előforduló diák műszakokat magyarral helyesen, 's mindenki által érthetőleg fejezék ki elannyira, hogy lehetetlen vala mindenkinek teljesen meg nem győződnie nyelvünknek minden tudomány-tanítás és tanulásra tökéletesen idült 's idomult léteről már mostani álláspontján is; hát még mit várhatni tőle, ha czélirányos fejlődés 's fejlesztés által minden tökéletesítés bimbóji kellő virulásra 's gyümölcsre jutnak! A' magyar Literatura nyomtatott állítványiból is tartatott nyilvános vitatkozás, pedig egyedül magyarul. Ezt a' lyceum; azonban a' gymnasiumi oktatók is jelesen kitüntették hazafi buzgóságokat az által, hogy néhány tudományt kizárólag magyar nyelven tanítottak. Szíves hála mindkettőért a' kegyes-iskola-rend szegedi fő és alosztályu tanítójinak, kik az országos ohajtás kívánatinak hódolván nemzetiségünk csemetéit illy példásan nevelik haza-polgárokká. H.

Debreczenben az épen lefolyt augusztusi vásár ismét a' csekélyek sorába tartozik. A' kézművek minden neme nyomott áron is alig találhata vevőre, hasoulóan az idegen pamut-készítvények is, a' hazai termékekkel együtt, mellyek közül egyedül a' gyapjunak volt méltányos kelete, a' posztónak még jobb. a' gyarmati portékáknak (czukor, kávé, citrom 's a' t.) pedig legjobb.

A' budai asszonyegyesület jótékony czélaira 1833 jan. 1sőjétől jul. 1sőjeig adakoztak e' következők: fens. Nádorunk 1250 fr., főhg Nádornék 750 fr.; Klobusiczky Péter kalocsai érsek 200 fr.; Brunsvik-Majthényi grófné 100 fr.; Zichy-Seilern grófné 100 fr.; Pálffy Euphemia grófné szül. de-Ligne hgassz. 62 fr. 30 xr.; Vörös-Hiemer assz. 100 fr.; Majthényi-Beniczky assz. 50 fr.; Gillig Zsófia assz. 100 fr.; László-Szűcs assz. 10 fr.; Tódes Izaák 25 fr. mind b. b.

A N G L I A.

A' felsőházban augusztus 1sőjén a' zsidó-emancipatio-bill másodszeri felolvasatá-

sa került napi rendre, 's lord Bexley azt indítványul tevő. Legelőbb is a' canterburyi érsek szólott a' bill ellen 's azt hatod hónapra akará felolvasztatni. Ha egyszer, úgy mond, törvény által lesz kimondva, hogy a' parliament tagjainak nem szükség keresztyéneknek lenniök, hanem lehetnek olyak is, kik a' keresztyén hitet hamisnak 's isteni szerzőjét csalárdnak vallják, akkor az ország alkotmánya eddigi keresztyén characteréből ki lesz vetköztetve, mibe ő egy mély kötelességérzetnél fogvást meg nem egyezhet. — A' dublini érsek más véleményben van. Az ő vélekedésekint a' polgári alattvalói hűség 's köteleztetés nem függ szükségképen a' hitvallástól, 's míglen a' zsidó, vagy más akárki, engedelmeskedik az ország törvényének, jusa is van annak védelmére, sőt annak hozatásában is részt vehet. Ha meggyalázná valamelyike a' statusvallást, fenyítették meg; de fenyítették meg az is, ki visszont az övét gyalázná meg. Azt mondani, hogy a' parliament néha keresztyén egyházat illető törvényeket is hoz, mellyekben tehát zsidó részt nem vehet, nem ér semmit; mert hiszem az angol prot. egyházat illetőkben részt vesz a' catholicus is, már pedig minél közelebb esnek vallási felekezetek eredetökre nézve egymáshoz, annál dühösebb egymás iránti gyűlöletök 's türelmetlenségök, 's ő inkább egy emberséges zsidót akar az angol egyházi dolgokba szólani engedni, mint egy ellenséges keresztyén felekezettel. Így például mi a' vallás szabad gyakorlatát illeti, bizonynal minden protestans szivesebben laknék Török- mint Spanyolországban, melly magát tiszta-keresztyénnek állítja. Egyébiránt a' jelen bill ellen még kevesebb kifogás lehet; mint a' catholicus-emancipatio-bill ellen, minthogy ez nem ad egyenesen just a' parliamentben ülhetésre, mint a' millyennél fogvást a' catholicus pairek nyomban helyet fogtak; hanem csak azt mondja, hogy keresztyén választók, ha jönnek találják, zsidót is választhatnak képviselőjükül. — Marquis Westminster csodálkozik, hogy a' canterburyi érsek minden tekintetben dicséri a' zsidókat 's még is ki akarja őket a' polgári jusok egyenlőségiből rekesztetni; ő részéről minden illyes, csupán vallás-miatti kirekesz-

tésnek ellene van. — A' londoni püspök ellene van a' billnek, mivel azt alkotmánysértőnek hiszi, de nem tudja miért. Talán mert majd azt gondolná a' nép, hogy a' parliament a' keresztyén vallással mit sem gondol. — Végre lord Clifford felszólítja a' lordcancellárt, mondaná meg egyenesen: tarthatnak e' a' zsidók az ország alaptörvényeinél fogvást just az illyes privilegiumokhoz, millyenek itt nekik adatnának 's a' catholicusoknak már adattak? Lord Brougham felel: igen is; mert a' törvény világosan mondja, hogy Ő Felségének zsidó vallást követő alattvalói minden jusokban, privilegiumokban és szabadságokban a' többivel egyiránt részesülhetnek, kivévén azokat, mellyekből őket saját, külön törvényeik kirekesztik. Továbbá minden törvényben, melly eddig irántok tétetett, nyilván kimondatik, hogy ez által nem teljes kirekesztetésök czéloztatik. A' jelen billben ajánlott módosítások egyedül polgári foghatóságokat érdeklenek, mellyeknek a' vallással nincs semmi közök, 's csupán az a' czél, hogy a' törvénykönyvből egy türelmetlen megszorításnak végső maradványi is töröltessenek ki. Ez alkalommal nem hagyhatja szó nélkül a' cancellár, milly kevés vagy is inkább semmi bátorságot sem adnak az illyes megszorítások a' vallásra nézve. Tudjuk, ugymond, hogy az ismeretes Wilkes ur isterkáromlásban marasztaltatott, 's még is utóbb parlamenti követté választatván, nem kételkedett „igaz keresztyén hitére“ esküdni, melly esküt beléptökor Shaftesbury 's Bolingbrok híres lordok is letettek hajdan, noha rólok az egész világ tudta, hogy a' keresztyén hit ágazatiról szintolly keveset tartottak, mint most a' zsidók, kiket e' szin okból örökre ki akarnának némelleyek a' parliamentből rekesztetni. . . . Akármint legyenek ezek, szavazatra kerülven a' dolog 's miután még Wellington hg a' bill ellen, lord Melbourne pedig mellette szólottak, a' püspökök a' billt leszavazták, 's annak második felolvasztatása 104 szóval 54 ellen, tehát 50 szótöbbséggel elmellőztetett.

Aug. 2ikán ugyancsak a' felsőházban a' keletindiai bill olvastatott fel másodszer 's annak biztossági vizsgálata aug. 5ikére tüzetett ki. Ezután a' londoni játékszíni bill

került másodszor elő; 's a' lordok itt ismét kimutatták, milly szépen haladtak az idő józan 's javító szellemével előre, mert ezen billt, mellynek az vala egyenes célja, hogy a' londoni két nagy játékszín privilegiumának megszüntével e' kereset- és művészetág a' szabad versenynek 's concurrentiának nyitassék meg, egyszersmind pedig minden játékszín erkölcs és illedelem tekintetéből a' lordkamarás felügyelése alá helyeztessék, — 19 szóval 15 ellen félre vetették. — Az alsóházban felolvasatott 's biztossági vizsgálat alá jött a' nyugotindiai (vagyis rabszolga-emancipatioi) bill; azután felolvasattak 's el is fogadtattak a' felsőház által az irlandi egyházi billen tett módosítások; melly billnek azonban egy új mellékjavaslat (l. Althorpé) miatt, még egyszer vissza kell a' felsőházba menni; végre másod ízben olvastatott fel 's minden szavazat nélkül helyben is hagyatott a' bank privilegiumát érdeklő bill, 's ennek biztossági vitatása aug. 6ikára tétetett. — A' házak figyelmét most leginkább a' még hátralevő igen fontos három bill) a' keletindiai társasági, a' rabszolga-emancipatioi 's az angol banké) foglalja el, 's a' Times szerint reményleni lehet, hogy ha a' lordok meg szünnék akadékoskodni 's az alsóház valami nagy bakot nem lő, az ideai parlamenti ülés még e' hónap 17—20ikán be fog rekesztetni. — Aug. 3kán, a' portugáli hírek megérkezte után, nagy cabineti tanács tartatott, mellyben a' ministerium a' most Portugália iránt követendő politikáról tanakodott. — Az angol ministerium ('s a' francia is) ugy látszik, marquis Palmellát szeretné az ifjú királyné mellé rendelendő regensség fejeül. —

Az alsóház aug. 5iki ülését azon kérdéssel nyitá meg O'Connell: szándéka e' a' kormánynak a' portugáli újabb történetek következésiben dona Mariát törvényes és de facto királynénak azonnal megismerni? — Lord Althorp halasztólag felelt. Ugy látszik, ugy mond, hogy Miguel nem ily népszerű Portugáliában, mint sokan hirtelék; — egyébiránt a' tisztelt és tudós tag által fogja látni, hogy a' ministerium most még a' feltett kérdésre közelebb feleletet nem adhat. O'Connell ur azután jelenté, hogy a' jövő ülésben szándéka javaslatot tenni a' ház

azon rendeletének eltöröltetésére, melly a' parlamentbeli tudósításokat a' ház privilegiumi sérelmének nevezi, egyszersmind egy tervet adand elő, mikép juthasson a' ház részrehajlatlan tudósításokhoz üléseiről. — A' felsőházban végképen el lön fogadva az irlandi egyházi bill, 's a' keletindiai társaságot illetőnek 38 első cikkelye. Más nap ugyancsak a' felsőházban marquis Westminster jelenté, hogy mingyárt a' jövő ülés elején, ha más nem, ő fogja a' zsidóemancipatiót ismét indítványul tenni, egyszersmind azt, hogy a' paireknek meghatalmazott által szavazhatásuk töröltessék el. Az alsóházban, miután lord Althorp jelenté, hogy a' bank privilegiumát illető billt csak Sikan fogja vitatás alá adni, Murray ur, egy bill behozatára kívánt engedelmet, mellynél fogvást az idegen szolgálatra toborzást v. katonabérlést tiltó rendelet (Foreign enlistment-act) töröltessék el; mivel ezen törvény okozta, ugy mond, mind azon panaszt a' neutralitas megszegése ellen, jelesül legujabban Portugália ügyében. Egy szabad ország lakosának jussal kell birnia, ha otthon munkát és szolgálatot nem talál, idegen szolgálatba lépnie 's ott munkát, hirt és dicsőséget keresnie, az ezt tiltó rendeletek ha szinte nem igazságtalanok is, de bizonytal mindedig sikeretlenek voltak 's azok is foganának maradui. — Cobbett és Inglis szólottak az indítvány ellen, O'Connell és Evans mellette, 's miután lord Althorp is ugy nyilatkozott, hogy e' törvény az országnak mindig káros és mindig foganatlan volna, következőleg el kell azt törölni, — a' kívánt engedelem megadatott.

Méltó olvasni a' portugáli harez kimenetelét ugy a' mint azt hiteles körülményeiben 's a' dolog kellő szellemében az angol Globe 's ezt pótolólag egyéb hírlapok előadják. Portugália usurpatora, mond az angol ministeri hírlap, lebukott, 's hihetőleg nem fog fölemelkedni többé. Villafior, Terceira hercege, jul. 24ikén Lissabonba bement, miután Telles-Jordával, Miguelnek ezen ismértes mézszárlójával megütközött. Ez a' julián-toronyi hős 6,000 emberrel ment a' Tajo déli partjára által, hogy Villafior, ki csak 1,500 sorkatonával indult ki jul. 22ikén Setubalból, előnyomultában gátolja. De alig

bukkant Villaflor az ellenségre, minden ponton megtámadá azt, hátra nyomá 's egy részét a' Tajoba zavarta bele; magát Telles-Jordaot is e' folyam partján érte halála. — E' győzelem következésiben dom Miguel helytartója, hg Cadaval, jul. 23ika éjjelén 4,000 fegyveressel elhagyá Lissabont 's éjszak felé vonult. Mihelyt ez megtörtént, a' lissaboni nép feltöré a' tömlöczöket, 's legerősebb is néhány Angolét, (lásd alább Fitch hadnagy levelét), kik, t. i. az Angolok, azután a' néppel együtt fegyvert ragadva, toronyrul toronyra, börtönrül börtönre jártak 's mintegy 5,000 (öt ezer), többnyire politikai vétségű foglyot kiszabadítottak. Ezen alkalommal az első zavarban némi, de rövid 's nem tetemes kicsapongások történtek, mellyekben egyikét ember életét is veszté. A' fegyverkezés közös lőn, 's a' lakosság egybe gyűlvén Sampajo e Pina brigadegeneral előlülte alatt még egy hódolati irómant is készített dona Maria részére (l. ezt alább) 's azt csakhamar ezer aláírás borította el. Erre a' királyné kikiáltatott 's nemzet i őrsereg képeztetett. Mind ez megtörtént; mielőtt még dom Pedro hadának, melly még a' Tajon túl vala, csak egy katonája, sőt mielőtt Napier flottája a' Tajoban megjelent volna. Mihelyt a' lissaboni lakosság jul. 23ika éjjelén szabadon munkálhatott, közösülésbe tette magát hg Villaflorral, 's 24ikén korán reggel dona Maria zászlóját az angol lobogóval együtt a' lissaboni fellegrvár bástyára felvoná. Ezt, az angol lobogót t. i., a' fellegrvár álgyuji 21 lövéssel üdvözlék, ugyanannyival üdvözlék viszont admiral Parker 's a' Tajoban levő angol hajók is a' portugáli lobogót. Ez nap délelőtt tüntek fel Villaflor hadának zászlóji a' folyón tuli halmokon; dél után általkelt Villaflor a' folyón 's a' nép örömszaja között bemenvén Lissabonba, a' város és erősegei fő parancsnokságát áltvé. Más nap (25) hg Palmellával Napier is bement a' Tajoba. A' migueli sereg maradéka a' Douro ellenében vonult vissza, de szökés által igen megritkultan, mert szinte óránként uj uj szökevény csapatok tértenek Lissabonba vissza. Bourmont 27ikeig nem támadta meg ufolag Portot 's ugy látszott seregét apró fegyveres csapatokra akará felosztani, hogy időt

nyerjen 's ezekkel a' királyné kised seregét megossza; de azok után, a' mik történtek, meddig lelete mind ezt neki reményleni? — Igy adá vissza törvényes királynéjának a' fővárost egyetlen tengeri ütközet 's egy 2—300 főnyi expeditio, melly számát tekintve alig tehetett egyebet egy fordulatlánál. Magasabban kell minden angol szívnek e' hírek hallásira dobogni, mellyek valamint az angol érzésnek kedvesek, ugy az ország (Anglia), 's az emberiség, szabadság és okos kormányzás érdekeire nézve fölötte kedvezők. Mi ugy hisszük, maga Wellington hg 's gróf Aberdeen is fognak e' hírek örülni, mert hiszem hányszor 's milly komolyan mondák, hogy ők e' vitában csupán a' portugáli nép akaratját követik 's teljesítendik. Mi tehát most ezen akarat kiismerésire a' következő tetteket terjesztjük elejökbe. Hg Villaflor, többnyire Portugáliakból álló, kised serege három hét alatt befutja Portugáliának valamennyi déli tartományát, 's minden város, melly előtt megjelen, őt nyilt karral fogadja; — a' lissaboni nép fölkel, önkényleg 's mielőtt még Villaflornak csak egy emberét is látná, kikiáltja a' királynét 's kiszabadít őt ezer statusrabot a' populárisnak gúnyolt dom Miguel tömlöczeitől! — Terceira 's Palmella hgek legelső tette is a' nép által önkényleg alkotott nemzeti őrségnek megerősítettése volt. 'S ezen hivei dona Mariának, kiket gyakran ugy festének előtünk, mint Anglia ellenségeit, saját zászlójok mellé tűzik az angol lobogót, kijelentvén, hogy minden britt alattvalót testvérnek és szabaditónak tekintenek. Alig lehet valaki eléggé vak azt hinni, hogy Anglia befolyása Portugáliára kisebb 's kevésbé leend jótékony egy Villaflor, Palmella, Parker és Napier által visszaállított kormány alatt, mint midőn gróf Aberdeen két évig küzdött Miguel kormányával, kit meg nem ismert, 's kinek két évig naponkint terjesztgette elejébe, hogy a' britt alattvalókkal bánását, nem lehet többé elszenvedni. Végre azon kegyetlen visszahatás iránt, mellyet gróf Aberdeen jövendölgete; vesse csak össze az ember a' vitéz Villaflor nemes és csak békét és csak bocsánatot lehelő proclamatioját (l. ezt is utóbb) egy hg Cadaval dühös fenyegetésivel, ki még elindul-

ta előtti estvén is hadi törvényt 's rögtön halált hirdetett mindennek, ki félelmet vagy elégtelenséget merne mutatni. — Dona Mariát kétségkívül minden európai hatalmasság hamar meg fogja ismerni. Dom Pedro Portoból már elevezett, miután a város lakosinak hőselkü állhatatosságokat egy búcsuhirdetvényben megköszönte. Reményljük, hogy az ő viselete nyílt és okos leendő, 's hogy ő leányának most olly igen szerencsés ügyét egy hiú vetélkedés cselszövényi által nem fogja kockáztatni. Mellyik országba fog dom Miguel vonulni, nehéz megmondani. Azon mód által, a' mikép ő don Carlost fogadá, önkényleg kizárta magát Spanyolországból. Lehet, hogy Rómát fogja menekhelyül választani. De menjen ő, a' hova tesszik, a' néptől ugyan sehol se' reményljen baráti fogadtatást. Azonban mit törődik egy Miguel ezzel? — Alig kell említenünk, milly kedvező a' portugáli dolgok ezen fordulata a' spanyol királyné pártjára 's liberális kormány-elveire nézve. —

Fitch hadnagynak imént említett levele, melly a' lissaboni, jul. 23 és 24-ike reggeli történetekről olly érdekes és felvilágosító töredékeket nyújt, ekép következik: (NB. Fitch hadnagy több angol tiszttel együtt Eugenia hajón jutott a' migueliták kezébe 's azóta szent György várában, Lissabonban, tartatott fogva). A' Tajon, jul. 25-ikén. Ezt egy hajóról írom, melly eddig dom Miguelnek yachtja volt. Én azt tegnap foglaltam el igen egyszerű fegyverrel t. i. egy katona puskával és egy bajonettel. Mintegy harmincz emberből álló népesapat szabadított ki engemet azon pokoltömlöczből, mellybe a' mult hónap óta csak igen szükön táplálva, zárva valék. Mihelyt az utcára értem, vállakra vettek e' szabadító emberek 's kértek: hogy vezessem őket, mit én meg is tettem. Számok csekély volt, az igaz; de én csakhamar megszaportottam azt, minden foglyot szabadon eresztvén. — A' ki hevenyében máshez nem juthatott, botot és seprűnyelet ragadt fegyverül kezébe; magamnak is egy törő-rúd (Brechtstange) vala szép fegyverem. Gyujtó fáklyák gyanánt rohanánk Lissabon utcáin végig, éljen dona Mariát kiáltozva 's egyenest sz. János (S. Joao) erőségnek tartva, mellyben 12 nagy álgyu volt.

Leütöttem az őrt; betörtük a' kaput; 's az álgyutelepet elfoglaltuk. E' pillanatban egy istennek érzettem magamat. 500 ember várta parancsomat, mindnyájan készek a' tyrannus vérét kiontani. Kifeszítettük a' fegyvertárt 's 3,000 egészen új fegyvert találtunk benne. A' gyülevész nép között sok katona is volt. Megparancsoltam nekik, hogy álljanak sorba, mit ők meg is tettek 's én töltést osztottam ki közöttük. Erre az erőség kormányát egy öreg tisztre bíztuk, meghagyván neki, hogy abban jó őrt álljon; én pedig kis hadammal 's egy muzsikabandával, melly a' constitutionalis éneket (hymnust) zengé, bejártam Lissabont. . . Az Algarbiából jövő seregek egy nappal ezen lázadás előtt (mint láttuk, 23-ikán) jelentek meg a' Tajo tulpartján 's heves csatájok volt. Gróf Villaflor tegnap délután 2 órakor jöve ált a' folyón 1000 emberrel 's a' várost elfoglalta. Ő engem azonnal megismért 's kezemet megrázta. . . .

Következő a' hódolatiromány, melly ugyan e' történetek közepett a' lissaboni városháznál készült: „Julius 24-ikén Lissabonnak népe önkényleg, szabadon 's minden külső vagy belső befolyástól menten, — mint-hogy a' seregek már előbb kitakarodának, — e' nemes és hiv városnak tanácsterembe gyűlvén, szabad akaratból 's eddig hallatlan köz megegyezéssel II. dona Mariát, a' halhatlan IV. dom Pedro leányát, kiért a' nép kész utolsó csep vérét kiontani, valamint ezt tenni törvényes uráért a' hiv Portugáli mindenkor kész vala, törvényes királynéjokul kikiáltotta; a' mi is hogy köz tudomásra jusson, a' jelen íromány készített 's minden jelenlévő által aláíratott. — Aláírva: Manoel Ignacio de Sampaio e Pina, brigadegeneral. Maximiliano Jose da Leone, brigadegeneral . . . 's több ezerein. — Hg. Terceira (gróf Villaflor) proclamatioját jövő levelünkben közlendjük.

Aug. 6-ikán ezt írja a' Courier: Lloydsnál ma egy hiradást függesztete ki az admiráli hivatal, mellyben felszólíttatnak azok, kik a' kormánynak két, 300 tonnát bíró szállító hajót szándékoznak bérbe adni, hogy magokat ma délutáni 2 órakor az említett hivatalnál jelentsék. — 3.000 embert emlegetnek, kiket a' kormány Portugáliába akarva

küld
bon
ben
den
kál
besg
beav
korm
szág
's a'
Ha
hető
dipl
pedi
fog
's a'
tugá
a' ké
is e
Fran
Port
látja
abso
nem
ti, e
mell
nem
toná
jön,
tól
Can
téve
ból
deln
hire
ne
meg
het
rül
ni,
nem
trali
ha
re,
Meg

csüg
ang
kali
74

küldeni, pedig admiral Parker, (a' Lissabon alatt álló angol hajóhad vezére) különben is 2,000 tengerhadi katonát vitt el minden esetre magával. Ezen demonstratio okául, úgy mond a' Courier más nap, azt rebesgetik, hogy azzal Spanyolország lehető beavatkozását előzze meg 's verje vissza a' kormány. Tudva van igen is, hogy Spanyolország dom Miguelt formázerint megismerte, 's a' két udvar egymásnak követeket küld. Ha ezen beavatkozás oka, úgy igen is hihető, hogy a' spanyol király szóval, azaz diplomatiái úton minden esetre, fegyverrel pedig ha eléggé bátor, egy kemény próbát fog tenni dom Miguel visszahelyeztetésére 's a' szabad intézkedéseknek a' közel Portugáliában meggátoltatásukra. Erre őt maga a' kényuraság ösztönzete is vezérli; ugyan is egyik felől a' szabad 's ujjá született Franciaország, másik felől a' felszabaduló Portugália levén, a' legeggyűbb ember is látja, hogy illy két tűz közzé szorulva, az absolutismus Spanyolországban sokáig meg nem állhat. Anglia beavatkozását a' mi illeti, ez most is ugyanazon alapokon nyugszik, mellyeken az 1826iki, most, mint akkor, nem azért küld a' kormány Portugáliába katonát, hogy annak belső ügyeibe elegyüljön, hanem hogy azt külső megtámadástól védelmezze. A' casus foederis, mellyre Canning 1826ban az alsóház köz megegyeztetével hivatkozott, teszi most is, 's történetből ugyanazon hatalom ellen, Anglia segedelmezését szükségessé. — Azonban utóbbi hírek szerint az admiráli hivatal ez úttal nem bérlett hajókat, 's a' Globe aug. Sikán megjegyzi, hogy a' dologból épen nem lehet háborúra következtetni; fontosabb körülményeknek kellene Portugáliában beállani, hogy a' kormány oda sereget indítson; nem hihető, hogy Spanyolország eddigi neutralitását megszegje, sőt tudva van, hogy ha migueli katonák lépnek a' spanyol földre, itt őket nyomban lefegyverzik 'stb. — Megválnak. —

Wilberforce, a' dicső emberbarát, ki csüggedetlen fáradozásinak köszönhetni az angol parlamentben a' néger-rabszolgákali kereskedés eltörlesztését, jul. 28ikán 74 eszt. korában meghalálozott Londonban.

FRANCZIAORSZÁG.

A' Journal des Débats, melly mint tudjuk, ministeri befolyás alatt áll, imigy ir a' portugáli dolgokrul: Dom Miguel uraságának vége. E' fejedelemnek gyalázatos és vérengző bitorlása nem fogja többé becstelelni az országot, mellyet olly sokáig nyomott. A' szabadságnak és okosságnak egy új időszaka kezdődik Portugáliában, 's ha, mint hisszük, az ország kormánya értelmes, tapasztalt 's mérsékelt emberekre fog bízni, úgy eltűnnek csakhamar a' régi csapások nyomai, 's Portugália dicsőséggel foglaland Europa constitutiós statusainak számára olly igen csekély de még is olly hatalmas háznépében helyet. Nem szükség mind azon politikai kedvezményt fejtegetnünk, mellyeket Franciaország dona Mariának a' portugáli thronra visszaállittatása által nyerni fog; azok, kik azt hiszik, hogy csak Angliának van oka e' történeten örülni, előre is szánakozást gerjesztenek bennünk. — Nem illy nyomoru szempontokbul tekintjük mi Anglia barátságát; a' mi kapcsolatunkban Angliával sokkal mélyebb 's fontosabb dolgok fekszenek, mint csupa materialis érdekek; 's ezen fontosabb valami az elv, a' szabadság 's constitutionalismus elve t. i., és annak diadalma. Portugáliában most ezen elv szövetségnek egyik legszebb diadala tünt fel. Mit fognak most azok mondani, kik Angliát 's Franciaországot munkátlanságról, nem-gondolásról vádolák? jobb lett volna e valljon, Portugáliát angol hajókkal 's francia bajonettekkel szabadítani meg, mint neki önmagának hagyni a' felszabadulás dicsőségét? A' két ország megtevé, a' mit tennie kelle; nem engedvén t. i. kívülről háborgattatni a' harcot, melly egy részről a' törvényszeres királyné 's a' józan szabadság baráti, más részről pedig egy tettlegi király 's megalázó tyrannismus hivei között folyt. Portugália e' kérdést maga oldotta meg. — A' Temps ellenben boszúsán hánytorgatja fel a' nagy befolyást, mellyet Anglia Portugália felszabadításában gyakorlott 's kormányzatában ezentul is gyakorlani fog; egyszersmind dom Pedro hiúságáról 's impopularitásáról kedvetlen következtetéseket jövendő. — A' juliusi ünnepek alkalmakor En-

fantin és Chevalier sz. simonista apostoloknak, kik ezelőtt fél évvel, mint irtuk, egy esztendei fogságra ítéltettek, 's ismét több, a' juniusi támadásban (1832) részt vett 's elítélt republicanusnak megkegyelmezett Ő Felsége. — A' marseillei zavarokat republicanusok 's az ezek közzé hasonló jeggyel (vörös nyakkendővel) vegyült carlisták okozák, kik a' fő őrhely előtt szabadságfát ütöttek fel, a' respublicát fennyen éltették, 's a' carmagnolet énekelék 's t. eff. A' préfet azonban a' nemzeti őrségnek két csapatját (compagnie), mellynek több tagja e' zavarásban részt vön, felfüggeszteté, a' csoportozást, több izben bajonettekkel de minden nagyobb baj nélkül, széllyel vereté, 's jul. 30ikán a' nemzeti őrségen szemlét tartott. Mind e' rendszabások kivánt sikerűek voltak, 's a' csend még ez utóbbi napokban tökéletesen helyre állott. — A' saint-cyri katonaiskola nevendékei szoba-fogságot kaptak, mivel 28ikán délben, midőn Párisban Napoleon szobra felfödett, ebédteremökben egyszerre felkiáltottak: Örökre éljen Napoleonnak dicső emlékezete! — Dupin ur (a' kamara praesidense) fényes ebédet adta jul. 28ikán Clamecyben, mellyre 17 szomszéd községből hitt meg vendégeket; ebéd végén maga kezdette meg a' kedvelt marseillei dalt.

PORTUGÁLIA.

Bayonneból írja a' Journal de Paris: Dom Pedro jul. 28ikán Lissabonba érkezett 's azt dona Maria nevében el is foglalta. Dom Miguel kormánya kivonulta a' városból Torres-Vedras felé, melly utóbbi helynél hg Cadaval, (kiről hibasan hirtelék, hogy Lissabonban megöletett), 6,000 embernyi hadcskát gyűjt. — Az angol Globenak egyik levelezője már a' leendő kormányserkezetről is közöl híreket, jelesül, hogy dom Pedro nem fogja a' fő igazgatást átvállalni, mint az angol ministeri 's liberalis ujságok mindnyájan ohajtanak: Ugy hallik, mint rebesgetik hogy a' regensség a' portugáli charta 12ik

czikkelye szerint dona Maria d'Assumpçao kir. hgnére, dom Miguel és Pedro testvérére, (minthogy az idősb hgné, dona Isabella Maria, igen betegen Coimbrában fekszik), fog bizatni. A' regensné ministeriuma pedig következőleg lesz szerkeztetve: Palmella külső ügyminister; Saldanha hadminister; Lourenzo d'Almeida (utóbb most portoi cancellar) belső és igazságminister; Margiochi ezredes, financzminister; marquis Valença, tengerügyminister.

Dom Miguel hova fordultáról még nincsenek bizonyos hírek; az angol Courier és Globe azt hiszik, hogy Spanyolországba, francia ujságok, hogy don Carlossal együtt Olaszországba ment. Ez utóbbiak szerint a' portoi ütközet 's Lissabon megtámadtatása idején (jul. 25) dom Miguel útban volt Portoból Lissabon felé 's egy falusi kastélyban állapodott meg, vele kéjhölgye és két spanyol pap. Mihelyt itt hírért vevé pártja tökéletes megbuktának, don Carleshoz sietett Coimbrába, 's ezzel együtt azon hajóra szállott, mellyet a' spanyol kormány ez utóbbinak Olaszországba vitelére rendelt. — Továbbá a' Globe még ezt írja: Halljuk, hogy Cordova ur, spanyol követ a' lissaboni udvarnál (dom Miguelnél) a' migueli sereg sorában küzdve a' constitutionalisok kezeibe került. Mihelyt rá ismértek, szabadon bocsátatá őt Villafior 's egy, épen a' lissaboni öbölben fekvő spanyol corvette küldé. Nem tudjuk, mikép fogja Cordova ur ebéli viselkedését az udvarától adott nem-avatkozási erősítésekkel megegyeztetetni.

ELEGY HIR.

A' schwab. Mercur szerint egy nürtingeni gazdag özvegy férjfi nőül keres magának egy 20 ezer tallérral bíró személyt; egy ulmi asszony pedig egy házgondviselőséget, vagy pediglen egy férfit, kinek 2,000 tallért ajánl házassági jegypénzül — ha még egy zerussal szaporítjuk ez utóbbik sommát, úgy a' felsőbb nürtingeni, hitvesre talált. —

A' gabona pesti piaczi ára aug. 19ikén 1833:					Pénzkelet:						
csz. m. val. gar.	legjobb	közép	csekély	poz. m. val. gar.	legjobb	közép	csekély	Bécs aug. 19ikén középar pengő pénzben			
Tisztabuza	136 $\frac{2}{3}$	120	110	Zab	33 $\frac{1}{2}$	32	31 $\frac{1}{2}$	Status 5 pC. kötel.	94 $\frac{7}{8}$	Bécs 2 $\frac{1}{2}$ pC. bankók.	—
Kétszeres	86 $\frac{2}{3}$	80	73 $\frac{1}{2}$	Köles	—	—	—	— 4 pC.	86 $\frac{2}{3}$	Kam. 2 $\frac{1}{2}$ pC. kötel.	—
Rozs	60	56	—	Köleskása	—	—	—	— 1820ki köles.	—	Bankrészvény	—
Arpa	48	46 $\frac{2}{3}$	—	Kukoricza	60	—	—	— 1821ki —	133 $\frac{1}{2}$	Cs. arany pC. agio	—